

יחידת-מחץ מהי?

(השגות על רשימתו של י. אלון)

קרה הדבר, ורשימת ביקורת שנתפרסמה בירחוננו ("מערכות" ל"ג-ל"ד) בעקבות החברת שויצרית על נכונות המגן של אותה ארץ קטנה בשנות מלחמת העולם, אשר טיפלה ביחוד במושגי "יחידות המחץ" כפי שנתגבשו, כנראה, בצבא השויצרי, זכתה להערות בקרתיות עליה עצמה. הנסיון להמתקת המשפט על המושגים ה"שויצריים" בענין זה נעשה ברשימתו של י. כרמלי, (אחד המפקדים העבריים שרכשו לעצמם נסיון בעבודת-מטה), הניתנת כאן.

רשימתו של י. אלון בחוברת "מערכות" (מאי 1946, עמ' 55 ואילך), שנכתבה כרשימת בקורת על החוברת השויצרית Stosstruppen מאת פריץ וגמיוולר, היתה רבת ענין הן בניתוח מגמותיו של מחברה, והן בהשגות המבקר עליהן. ברשימה הנוכחית אין בכונתי ל"הגן" על המחבר בקשר לכמה אידיויקטים, שנפלו במסירת דבריו מתוך הבלטת כמה מהם, בלי שניתן רקעם; אף אין בכונתי להיכנס בויכוח על כמה מהנקודות, שהוזכרו ברשימת-הבקורת, נקודות חשובות בפני עצמן, אלא אינן בבחינת עקרונות. כוונתי העיקרית היא לעמוד דווקא על אותן הנקודות העיקריות שנבחרו בצדק ע"י המבקר, ולהביע כמה מחשבות והרהורים העומדים בניגוד להערכותיו.

א. יחידת מחץ — יחידה פרטיזנית? לדעתי טעה המבקר טעות יסודית — העוברת כחוט השני בכל רשימתו — בהבנת המושג, "יחידת-מחץ". לדידיה, מודהה המושג הזה לחלוטין עם מלחמה זעירה — ועל כן גם עם יחידות פרטיזניות — ואילו ההבדל כאן הוא כה גדול עד שפרנץ וגמיוולר לא ראה אפילו לעמוד עליו. אין "יחידת-מחץ" שם-נרדף לצורת-מלחמה מסוימת, אלא אמצעי — ככל יתר אמצעי-הקרב — להשגת מטרות טקטיות ואיסטרטגיות, הן במלחמה סדירה, והן במלחמה זעירה; הן אם המלחמה בכללה מתנהלת ע"י צבא סדיר והן אם משתתפות בה גם יחידות פרטיזניות, מאורגנות ובלתי-מאורגנות.

מכאן, שהשוני בפעולות יחידות-המחץ, כשהן מופעלות במסגרת המלחמה הסדירה — מזה, או בתוך מעשה המלחמה, "הזעירה" — מזה, יהיה רק במטרה שרוצים להשיג, ובהשפעה שתהיה להשגתה על המהלך הכללי (נאמר: "האיסטרטגיה") של המלחמה; ואילו אורח-הפעולה, ובראש וראשונה היסוד הטכני-הטקטי של זו יהיה שזה או דומה במידה רבה לאורח-הפעולה של זו. מבחינה איסטרטגית תהיה, אמנם, התוצאה שונה לחלוטין, באם יטילו על יחידת-מחץ לכבוש של גשר, או של עמדת-מפתח אחרת, לעומת תעודה של כיבוש מטה-אויב בעורף שלו, או ניתוק קוי תחבורתו, למשל (דברים, האופייניים יותר ל"מלחמה-הזעירה"). כי למשימה הראשונה תהיה תוצאה טקטית-מקומית, בעוד שלשניה עולה להיות תוצאה בעלת חשיבות איסטרטגית. אולם דרכי הביצוע, מבחינה טקטית, של משימה מעין ה"נל", כשהיא מוטלת על יחידת-מחץ (ועליה תהא מוטלת, כשאי אפשר יהיה להשיג מטרה זו באמצעים אחרים) יהיו דומים לגבי שני סוגי התעודות ה"נל", ומושתתים על עקרונות טקטיים דומים, שעליהם נתעכב עוד להלן.

ועוד. על הגדרתו של וגמיוולר כי "מיבצע-מחץ הם מיבצעים

מוגבלים בזמן ובמקום; האמצעים והדרכים להשגת המגמה, כוח האדם והציוד, וכן מהלך הקרב נקבעים בהם למפרע" מעיר י. אלון: "הגדרה זו היא טיפוסית לקצין של צבא סדיר. היא מתעלמת מהתפקיד העצמאי של פעולת-מחץ". והנה, בהערה זו של י. אלון נעוצה לדעתי טעות שניה של המבקר, שלשם ניתוחה עלינו לברר, קודם כל, משמעותה של "עצמאות-קרב".

ב. מהי עצמאות בקרב?

מבחינה טקטית הדבר החשוב ביותר המשתמע מן המושג "עצמאות" — הוא לא העובדה שמפקד היחידה המבצעת קובע לו את המגמה הטקטית — כאשר ייעשה במקרה של יחידה פרטיזנית הפועלת רק במסגרת איסטרטגית רחבה — אלא שבעת ביצוע המשימה הנקבעת לו — הוא עצמאי, ואינו יכול להיעזר ע"י יחידה שכנה, או ע"י מפקד גבוה ממנו. זוהי העצמאות הקשה העומדת בפני מפקד יחידת-מחץ — שהוא, מטבע הדברים, צעיר בותק ובדרגה מקצין הנושא כרגיל באחריות דומה בפעולות תקינות של הצבא הסדיר. אם הגדרה זו היא הנכונה — היש סתירה בינה ובין הגדרת המחבר, שהובאה לעיל? אדרבא — כל הנאמר באותו משפט קצר, מקיף וקולע, אינו מבטל כלל את מושג העצמאות הזאת של מיבצע-מחץ, אלא מעמידו במקומו הנכון: עצמאות טקטית, בשעת ביצוע הפעולה. ולא עוד, אלא דוקא עצמאות זו מחייבת — יותר מכל פעולה ומיבצע צבאי מסוגים אחרים, בגלל תכונותיה שצוינו לעיל — תיכון מדוקדק ומחושב-למפרע; שאם לא כן, הרי נוסף לקשיי העצמאות כפי שכבר הוגדרו כאן, עלולים להתווסף בנקל, תוך כדי ביצוע הפעולה, גורמים משפיעים כאלה, שיהיו מחוץ לתחום השפעתו של המפקד-המבצע הזה.

ג. העומד תיכנון כזה בניגוד ליזמה הנדרשת מהמפקד במיבצע מחץ?

רק בתנאי זה של תיכנון וחישוב-למפרע לקראת כל האפשרויות שמפקד יחידת-מחץ עלול להתקל בהן — ידע המפקד השולח לקבוע את עצמת היחידה, זיונה ודרך ביצוע פעולתה, שיקולים אלה אינם גורעים מעצמאותו של המפקד בקרב ממש, אך הם גופלים בהכרח על שכמו של המפקד השולח. ואין היזמה השמורה למפקד המבצע נפגמת תוך כך, כל עיקר, אלא להיפך — תוך כך תפותח בו היזמה הנכונה, זו הנדרשת ממנו באמת — יזמה להשגת המגמה שהותוותה, גם כשחל שינוי בתנאי הביצוע, אולם רק כאשר התנאים הכלליים, שהונחו כקו לפעולתו, לא השתנו! יזמה זו היא הכרחית — והיא גם "מספיקה", בכובד אחריותה, כשהיא מוטלת על מפקד צעיר בערך. ואלו "יזמה" שתחרוג מהתחום הנ"ל, עלולה להמיט רק אסון.

ושבו נדמה לי, שההגדרה המצוטטת, מאותה חוברת, ברשימת הבקורת של אלון, — כי "הכרח הוא, שמעשה-פשיטה (כך, למעשה, יש להגדיר פעולת-מחץ) יהיה מחושב יפה יפה — אך יש להימנע מ"ענדף ארגון", שאם לא כן ייכשל בפני הגבורה האויב, שאין להביאן בחשבון מראש אלא כדבר השערה" — אמנם קולעת למטרד, בהגדירה את ההבדל בין תיכנון-למפרע ובין אימפרו-ביצוע, תוך השתנות פתאומית של המסיבות, אשר ודאי, שהיא מוכרחה לבוא ביזמתו של המפקד המבצע; ואלו התעלמות מהבנה נכונה זו של המושגים "עצמאות" ו"יזמה" סופה להמיט אסונות רבים בקרב; ובסופו של דבר, מביאה התעלמות כזאת ממשמעותם הנ"ל לידי ולזול בתיכנון-למפרע.

בדקדוק בפרטים, — ולמעשה מביאה לא לידי ניצול היומה, במסגרת התכנית, אלא לפעולה אימפרוביזציונית הרת-אסונות. ומכאן — לגורם של משמעת ומשמעותה ביחידת מחץ.

ד. האם משמעת "פנימית" בלבד? עולים בזכרוני דברי מפקד גבוה של יחידת-פרטיזנים רוסית, שקראתי באחד העתונים. בשעת ביקורו בבית-ספר לאימון קצינים ליחידות פרטיזניות הראה לו מנהל בית-הספר בגאווה כיצד משתדל הוא להתאים את משטר חייהם של התלמידים לתנאי המלחמה הפרטיזנית, והצביע בעיקר על חוסר ההקפדה על המשמעת החיצונית, חוסר הדרישה לתיכנון מדוקדק מאת החניכים בשעת התרגילים, וכיו"ב. ואותו מפקד הפרטיזנים העיר לו על כך: "אילו יכולתי להכניס מתנאי בית-ספר צבאי רגיל לחיי יחידת פרטיזנים, הייתי שואף לכך יותר מאשר להיפוכו של דבר זה — להכנסת "פרטיזניות" למשטר ביה"ס". במלים אחרות: איך להפוך מציאות, שההכרח גורמה לפעמים, — לאידיאל ולמטרה בפני עצמם; ועל אחת כמה וכמה — לא ביחידות-מחץ. משמעת פנימית היא אמנם תנאי הכרחי — אבל לא מספיק!

ה. עקרונות "פעולת-מחץ". בתחילת הרשימה אמרתי, שיחידות-המחץ — ללא הבדל בצורת המלחמה שבמסגרתה הן פועלות — יש להן כמה עקרונות טקטיים, המשותפים לכולן. הבה נבחן אותם לאור דברי הבקורת שברשימה הנ"ל.

י. אלון כותב: "הציר המרכזי בטקטיקה צבאית, "תקינה" היא עדיפות באש — והטקטיקה אינה אלא תורה של יצירת עדיפות-אש".... ואילו מיבצע-מחץ מיוסד בעיקר על ערמה, עוז והפתעה... על מינימום של כוח, מינימום של אש, השאיפה היסודית (ההדגשה שלי — י. כ.) במיבצע-מחץ, לעתים קרובות, היא להימנע משימוש בכוח".

לדעתי, הפך י. אלון שוב שיטות ואמצעים למטרות בפני עצמן! בדברו על הטקטיקה הצבאית התקינה, נראה הוא כמתכוון יותר לקרבות המלחמה העולמית הראשונה, ולא למלחמת התנועה שהיינו עדים לה במלחמה האחרונה, כשהתמרון, בצירוף הניידות, במטרה להשיג את ההפתעה הגפשית — לא פחות מוזה החמרית — הם שגרמו לנצחונות המכריעים ביותר שבה¹). לא, אין הטקטיקה ה"תקינה" תורה של יצירת עדיפות-אש, כדברי י. אלון. היא יותר מזה: התורה של השגת ההכרעה גם בעזרת אש; ואם אפשר — בלעדיה, ע"י תמרון ותנועה, איב שנוכח כי "הוקף", או תומרן — יש והוא נכנע בפני ערמת מתנגדו — ערמה שהיא יסוד היסודות בכל עקרונות הטקטיקה של צבא סדיר או בלתי-סדיר. ובכך, ההבדל היסודי נעוץ לא בהנחות הנ"ל, אלא בזה שבפעולה סדירה, ערמה ללא כוח-אש (לפחות — פוטנציאלי) רק בקושי רב אפשר יהיה לעשותה הגורם המכריע — ואלו בפעולות-מחץ, כוח-אש ללא ערמה, בכלל, לא יוכל להכריע.

ו. עצמת היחידה. מתוך הנחה זו, שאינה מבטלת גורם אחד על חשבון משנהו, — אלא מתכוונת למזג את שניהם ולקבוע את מקומם הנכון ביחסם זה לזה — ניתן לנתח את הערותי הבאות של המבקר (המוטעות לדעתי), המבטלות למעשה את חשיבות כוח-האש לפעולת-מחץ, — הנחות, המביאות לידי

(1) מכל מקום, בשנותיה הראשונות. — המערכת.